

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi”
Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach schematu II pomocy technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020”
Za treść materiału odpowiada Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie

RAPORT Z WARSZTATÓW

Temat: ZARZĄDZANIE WIELOFUNDUSZOWYM LSR

Osoba prowadząca warsztat: Dorota Stanek

Cele i przebieg warsztatów

Cele warsztatów:

- ✓ Identyfikacja nastrojów/ problemów/ oczekiwań w związku z przystąpieniem do realizacji wielofunduszowych LSR.
- ✓ Identyfikacja praktyk wdrażania wielofunduszowych LSR na bazie doświadczeń z poprzedniej perspektywy (+ i -).

Przebieg warsztatów:

Trzy godzinne warsztaty przeprowadzone zostały w 2 grupach (przedpołudniowej i popołudniowej) wg następującego scenariusza:

1. Badanie nastawienia/ oczekiwań – w zakresie wielofunduszowości.

Wchodząc na salę warsztatową uczestnicy otrzymali karteczki i mieli możliwość zaznaczenia na skali swoich odczuć, nastawień do wielofunduszowości (wielofunduszowość TAK_NIE WIEM_NIE).

Znaczna część uczestników wypowiedziała się pozytywnie wskazując **wielofunduszowość TAK dlatego, że:**

- większe możliwości rozwoju,
- łatwiejszy dostęp do środków na obszarze,
- większe doświadczenie w realizacji projektów europejskich poza PROW-em,
- większy budżet,
- więcej obszarów, zakresów wsparcia,
- działamy dla wszystkich, bez ograniczeń, wspieramy wszystkich,
- więcej możliwości finansowania,
- większa grupa beneficjentów,
- więcej środków finansowych na wdrażanie projektów miękkich,
- większa ilość środków, o których może zdecydować społeczność lokalna,
- więcej działań,
- rozwój instytucji (LGD)
- możliwość zdobycia nowych umiejętności,
- nowe doświadczenia/wiedza,
- duża szansa na zaangażowanie lokalnej społeczności,
- więcej wpływu i oddziaływania na obszar

- tak, ale nie system wdrażania.

Nieliczni wskazali – wielofunduszowość **NIE WIEM**, argumentując:

- byłam na tak ale chaos proceduralny mnie przeraża
- duża ilość formalności,
- skomplikowane regulaminy naborów.

Najmniejszą grupą uczestników były osoby wskazujące – wielofunduszowość **NIE**, tutaj najistotniejszym argumentem była mnogość procedur i ich skomplikowanie, a także ograniczenia w poszczególnych funduszach.

2. **Wprowadzenie do zagadnienia** – krótka prezentacja prowadzącej z doświadczeń we wdrażaniu wielofunduszowych LSR – (ze wskazaniem + i -)
3. **Poznajmy się** – jakie działania, zakresy wsparcia, formy wdrożenia planowane są w okresie 2021-2027 za pośrednictwem LGD w poszczególnych regionach (dyskusja z uczestnikami). W trakcie panelu identyfikacja i wybór tematów, które powinny być poddane pogłębionej dyskusji.

Uczestnicy warsztatów w dyskusji na zasadzie „burzy mózgów” wskazali kilka istotnych zagadnień:

- ✓ członek Rady czy to ekspert – ocena organu LGD czy ocena ekspercka?,
- ✓ wskaźniki i kryteria wyboru,
- ✓ konflikt interesów, a inkluzywny charakter działalności LGD,
- ✓ profesjonalizacja działań biura LGD,

Ostatecznie w efekcie możliwości wyboru (każdy z uczestników mógł wybrać 3 istotne z jego punktu widzenia obszary) jako najistotniejsze kwestie wskazano:

- ✓ wskaźniki i kryteria wyboru,
- ✓ konflikt interesów, a inkluzywny charakter działalności LGD,
- ✓ profesjonalizacja działań LGD

4. **Dyskusja w 3 wybranych obszarach tematycznych** (najważniejsze wnioski zawarto w dalszej części raportu).
5. **Zebranie wniosków i rekomendacji.** Na koniec uczestnicy ponownie zapytani zostali o swoje odczucia/ nastawienie (wielofunduszowość TAK_NIE_NIE WIEM)

Zarówno w pierwszej jak i drugiej grupie wszyscy uczestnicy, którzy wcześniej byli na TAK podtrzymali swój wybór, część uczestników wskazująca na początku argumenty przeciw wielofunduszowości (wielofunduszowość NIE) w efekcie warsztatów przekonała się, że wielofunduszowość pomimo skomplikowanych procedur i dużej ilości formalności, a także ograniczeń w poszczególnych funduszach daje LGD duże możliwości realnego wpływu na rozwój lokalnych społeczności i poprawy ich jakości życia.

Najważniejsze wnioski wynikające z dyskusji (w tym praktyczne propozycje rozwiązań dotyczących wdrażania podejścia LEADER, potrzeby szkoleniowe LGD zidentyfikowane w toku warsztatów, itp.)

1. Wnioski z dyskusji „Konflikt interesów, a inkluzywny charakter działalności LGD”

- ✓ Wprowadzane regulacje w zakresie konfliktu interesów powodują zdaniem LGD **ograniczenie działalności LGD jako stowarzyszenia.**

Pozorna otwartość i dostęp do członkostwa dla wszystkich zainteresowanych – aby korzystać ze środków LSR lepiej nie być członkiem LGD. Wówczas cały proces postrzegany jest jako przejrzysty i transparentny – „LGD nie rozdają środków tylko swoim”

LGD co do zasady otwarte na nowych członków (inkluzywny charakter działalności LGD) w praktyce staje się jednak niedostępne. Ingerencja w członkostwo i organy LGD podważa wiarygodność LGD.

- ✓ Problem z zatrudnieniem pracowników biur LGD – zobowiązanie umowy ramowej powoduje **dyskryminację pracowników LGD aktywnych społecznie** tj. angażującymi się również poza obowiązkami służbowymi we wspólne działania na rzecz mieszkańców obszaru LSR – **będących lokalnymi liderami, członkami organów lokalnych organizacji (KGW, OSP, klubów sportowych, innych), radnymi, sołtysami, etc.**, a więc wywodzącymi się z lokalnej społeczności i działającymi na ich rzecz.

Uczestnicy warsztatów zgodnie uznali, iż wprowadzony w umowie ramowej zakaz dostępu do środków w ramach LSR powinien dotyczyć indywidualnego ubiegania się o wsparcie przez pracowników biur LGD jako osób fizycznych (w tym prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą). Zarząd LGD nie może stać przed dylematem zwolnić pracownika aby móc udzielić wsparcia lokalnej organizacji, czy wykluczyć tę organizację z możliwości ubiegania się o wsparcie w ramach LSR?

- ✓ **Zamiast kolejnych „doregulowań” i wytycznych potrzeba więcej czasu na pracę animacyjną z lokalną społecznością.** LGD to nie organ samorządowy lub rządowy – wprowadzanie kolejnych wytycznych, zasad, etc. powoduje, że „potencjalni” wnioskodawcy zniechęcają się do sięgania po środki za pośrednictwem LGD. Podstawową rolę LGD o której zapominamy jest animowanie lokalnej społeczności w kontekście jej zdolności do opracowywania i wdrażania pomysłów (projektów) w ramach LSR.
- ✓ Obserwowalne coraz większe odejście od 7 zasad LEADER’a – coraz więcej zagadnień związanych z funkcjonowaniem LGD jako stowarzyszenia i jego organów regulowanych jest odgórnie. Ograniczenie oddolności, lokalnego zarządzania i finansowania. Potrzeba powrotu do korzeni – potrzeba powrotu do podstawowych zasad LEADER’a.
- ✓ **Potrzeba poprawy komunikacji na linii SW-LGD, LGD-SW** – w wielu regionach komunikacja jest słaba lub też całkowity jej brak. Brak konsultacji, wspólnych uzgodnień, wypracowywania najlepszych dla regionu rozwiązań i upowszechniania dobrych praktyk.

2. Wnioski z dyskusji „Wskaźniki i kryteria wyboru LSR”.

- ✓ Uczestnicy warsztatów bazując na dotychczasowym doświadczeniu, wskazali nie tylko kryteria, które warto stosować w ocenie operacji/projektów wybieranych do finansowania ze środków LSR, ale także przedstawili kryteria kłopotliwe w ocenie oraz te, z których należałoby całkowicie zrezygnować.
- ✓ Ważnym postulatem, wynikającym z przeprowadzonych warsztatów są rekomendacje dla LGD, by bardzo precyzyjnie definiowały tworzone kryteria wyboru, aby unikać powstawania sytuacji ich różnych interpretacji.
- ✓ Ponadto LGD winny ustanowić więcej lokalnych kryteriów, które odnosić się będą wprost do planowanej operacji/projektu, a nie do cech i potencjału samego Wnioskodawcy/Grantobiorcy.
- ✓ LGD powinny także mieć możliwość stosowania większej liczby jakościowych kryteriów subiektywnych i uznawania przez SW, że członkowie Rady mogą różnić się w nich oceną. Priorytetem dla LGD są kryteria subiektywne – pozwalające na wybór projektów w jak najwyższym stopniu odpowiadających na potrzeby lokalnych społeczności, zintegrowanych między poszczególnymi funduszami oraz gwarantujących wysoką jakość oferowanego wsparcia. Szczególnie oczekiwane lokalnie są kryteria odnoszące się do aspektów społecznych (wspieranie integracji społecznej i zawodowej wskazanych w LSR grup w niekorzystnej sytuacji), aspektów

środowiskowych oraz innowacyjnych. Nie zawsze jednak takie podejście jest akceptowane przez SW. Jako dobrą praktykę niejednokrotnie wskazywano podejście Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego (uczymy się od podkarpacia!).

- ✓ Znaczna część LGD-ów w obawie przed protestami Wnioskodawców, a także w dużej mierze w efekcie kwestionowania subiektywnej oceny Rady LGD przez SW dokonuje wyboru operacji/projektów wyłącznie na podstawie kryteriów 0-1 (mierzalnych).

***Pytanie:** czy wobec tak przyjętych kryteriów wyboru decyzja o przyznaniu dofinansowania należy rzeczywiście do organu decyzyjnego jakim jest Rada LGD do którego wyłącznej kompetencji należy ocena i wybór projektów?*

- ✓ Niewątpliwie dobrą praktyką byłaby wcześniejsza rzeczywista dyskusja dot. kryteriów wyboru pomiędzy LGD, a SW tak aby na etapie weryfikacji naborów nie występowały sytuacje kwestionowane zarówno stosowanych w naborze kryteriów wyboru jak i ich definicji. Tego w wielu województwach zabrakło.
- ✓ **Doradztwo biura LGD** – znaczna część LGD, o ile nie wszyscy, stosuje przedmiotowe kryterium jednakże w wielu przypadkach służy ono jedynie realizacji zobowiązań LGD wynikających z umowy ramowej („LGD zobowiązuje się do ... organizacji usług doradczych, w tym bezpłatnego świadczenia przez pracowników biura LGD doradztwa w zakresie przygotowywania wniosków o wsparcie ...”). Ponadto w wielu województwach jest oczekiwanie SW, aby doradztwo było świadczone do końca trwania naboru wniosków, co niestety przekłada się na niską jakość projektów składanych na tzw. „ostatnią minutę” i ocenianych na równi z pozostałymi Wnioskodawcami. Potrzeba aby przedmiotowe kryterium było rzeczywistą pracą z nad wnioskiem (rzetelność punktów za doradztwo).
- ✓ Istotnym kryterium w wielofunduszowości, w szczególności w odniesieniu do projektów infrastrukturalnych, jest **kompleksowy charakter projektu**. Istotnym jest aby projekty realizowane były jako kompleksowe przedsięwzięcie dotyczące nie tylko sfery technicznej czy przestrzenno-funkcjonalnej (poprawę stanu infrastruktury publicznej) ale również sfery społecznej, tj. odpowiadał na zidentyfikowane problemy lokalnych społeczności w szczególności osób w niekorzystnej sytuacji.
- ✓ We wdrażaniu wielofunduszowej LSR niewątpliwie pożądanym kryterium wyboru jest **komplementarność** czyli powiązanie planowanego projektu/operacji z projektami/operacjami w ramach pozostałych przedsięwzięć LSR niezależnie o źródła finansowania (funduszu) – np. możliwość wykorzystania powstałej/zmodernizowanej w ramach środków EFRROW małej infrastruktury publicznej do realizacji projektów „miękkich” w ramach EFS+ czy grantów EFRROW.
- ✓ **Współpraca lokalna** – kryterium warunkujące oddolność inicjatyw ubiegających się o dofinansowanie w ramach LSR.
Potrzeba współpracy, już na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie, z lokalną społecznością np. z lokalną organizacją, grupą inicjatywną, sołectwem, przedsiębiorcą, instytucjami publicznymi. Zapobieganie zatracaniu podstawowych cech LEADER’a, w szczególności oddolności, partnerstwa i współpracy – **POWRÓT DO KORZENI!**
- ✓ Pożądane są także **kryteria wyboru sprzyjające realizacji projektów międzypokoleniowych** – rozwijanie więzi i solidarności międzypokoleniowej za pomocą współdziałania.
- ✓ Mając na uwadze wskaźniki przyjęte w LSR, a także warunki dostępu w ramach poszczególnych funduszy, w tym najistotniejszy dot. zamieszkiwania na obszarze LSR uczestnicy warsztatów rekomendowali aby ograniczyć „biurokrację” w tym zakresie do absolutnego minimum. Proponuje się przede wszystkim zastąpienie, tam gdzie to tylko możliwe, zaświadczeń na rzecz oświadczeń

składanych przez Wnioskodawców/Grantobiorców jak również akceptowanie przez SW dokumentów wystawianych elektronicznie.

3. Wnioski z pogłębionej dyskusji „Profesjonalizacja działań LGD”.

- ✓ Dobra praktyka – wspólne w regionie procedury wyboru i oceny, przyjęcie jednolitych zasad postępowania dla operacji/projektów podmiotów innych niż LGD, operacji własnych oraz projektów grantowych niezależnie od funduszu.
Mnogość procedur powoduje większe prawdopodobieństwo wystąpienia uchybień czy nieprawidłowości.
- ✓ Konieczna specjalizacja pracowników biura LGD – przy wielofunduszowości i ograniczonych zasobach kadrowych LGD istotnym jest wskazanie osoby koordynującej działania w danym funduszu czy w odniesieniu do typu wnioskodawcy np. osoba koordynująca działania wspierające rozwój przedsiębiorczości (podejmowanie, rozwój, agroturystyka, gospodarstwa opiekuńcze, zagrody edukacyjne), osoba koordynująca projekty grantowe EFS+
- ✓ Wielofunduszowość = potrzeba ciągłych szkoleń i poszerzania/uzupełniania wiedzy nie tylko pracowników biur LGD ale i członków Zarządu i Rady związanych w szczególności z realizacją zobowiązań wynikających z polityki spójności (potrzeba specjalistycznej wiedzy w takich obszarach jak: dostępność, kwalifikowalność wydatków i uczestników, monitorowanie uczestników).
- ✓ W związku ze zwiększoną odpowiedzialnością LGD związaną z realizacją projektów grantowych, w tym związanych z kontrolą, monitoringiem i wypłatą grantów potrzeba również szczegółowych rozwiązań na poziomie Zarządu LGD celem unikania konfliktu interesów.
- ✓ Potrzeba jednolitego systemu do bieżącego monitorowania postępów we wdrażaniu LSR w ramach wszystkich funduszy współfinansujących LSR. W okresie 2014-2020 brak takiego systemu powodował m.in. trudności w sporządzeniu sprawozdania rocznego z realizacji LSR, jak również problemy z płynnością finansową LGD z wiodącym EFRROW (środki na zarządzanie w końcowym etapie realizacji LSR wypłacane były jako % od zrealizowanych przez Beneficjentów operacji – wypłaconej pomocy).

Rekomendacja końcowa z warsztatów: konieczna głęboka analiza wszelkich wytycznych, procedur, instrukcji, sposobów postępowania, etc. w duchu 7 zasad podejścia LEADER!